

KAZAKİSTAN ÜLKE PROFİLİ

Bu kitapçıkta ki veriler
T.C.Ticaret Bakanlığı Dış Temsilcilikler ve
Uluslararası Etkinlikler Genel
Müdürlüğü'nden alınmış tır .

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	2
2. GENEL EKONOMİK DURUM	7
3. DIŞ TİCARET	8
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	14
5. TÜRKİYE ile TİCARET	15
EKLER:	18

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Kazakistan Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Başkanlık Tipi Cumhuriyet
Resmi Dili	Kazakça
Başkent	Nur- Sultan (1.896 milyon kişi)
Yüzölçümü	2,724,900 km ²
Nüfus	19 milyon
Dini Yapı	Müslüman % 70,2, Ortodoks % 26,2
Büyük Kentler (kişi)	1.896 milyon Almatı, 1.058 milyon Shimkent (2020)
Uluslararası Telefon Kodu	+77

Kaynak: CIA, IMF

Kazakistan'ın Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar ve Uluslararası İlişkiler

Kazakistan, Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Avrupa-Atlantik İşbirliği Konseyi ve İslam Konferansı Örgütü üyesidir.

Kazakistan bölgesel bütünleşme hareketlerinin de içinde yer almaktadır. Bağımsız Devletler Topluluğu, Avrasya Ekonomik Topluluğu (EURASEC) ve Orta Asya İşbirliği Teşkilatı (CACO) üyesidir.

Kazakistan, 2010 yılında Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE) başkanlığını üstlenmiştir. Ülke, bu görevi üstlenen ilk eski Sovyet Cumhuriyeti olacaktır. Kazakistan bu görevi üstlenebilmek için seçim yasası, siyasi partiler ve basınla ilgili mevzuatta önemli değişiklikler yapmıştır. Ayrıca 2010 yılında Rusya ve Belarus'la gümrük birliğine dâhil olmuştur. Bu oluşum 2015 yılında Avrasya Ekonomik Birliği'ne dönüşmüştür.

Rusya ve Çin Kazakistan'ın en önemli stratejik ortaklarıdır. Bu ülkeler ile ilişkilerin geliştirilmesi ve derinleştirilmesine yönelik faaliyetler gelecekte de devam edeceği düşünülmektedir. Çin son yıllarda özellikle enerji alanında ülkenin en önemli ortağı konumuna gelmiştir. Bunun ardında Çin'in Orta Asya'daki hidrokarbon kaynaklarına ulaşma amacı ve Kazakistan'ın ihraç pazarlarını çeşitlendirerek Rusya ile transit fiyatlar üzerinde pazarlık gücünü güçlendirme hedefi bulunmaktadır. Kazakistan'ın son yıllarda Çin'le geliştirdiği ilişkiler, ülkenin yürüttüğü çok yönlü dış politikanın bir yansımasıdır. Ülkenin Rusya ile geçmişten gelen ekonomik bağları ve bölgesel güvenliğe yönelik ilişkileri güçlü bir şekilde devam edecektir.

Coğrafi Konum

2.724.900 km² yüzölçümüne sahip olan Kazakistan, yüzölçümü açısından dünyanın dokuzuncu, eski Sovyetler Birliği ülkelerinin ikinci en büyük ülkesidir. Türkiye'nin yaklaşık 3,5 katı büyüklüğündeki ülke, Orta Asya'da Çin'in kuzeybatısında, Ural Nehri'nin batısında yer almaktadır. Ülkenin sınır komşuları Çin (1.533 km), Kırgızistan (1.051 km), Rusya (6.846 km), Türkmenistan (379 km) ve Özbekistan (2.203 km)'dir. Kazakistan'ın Aral Gölü'ne 1.070 km'lik ve Hazar Denizi'ne 1.894 km'lik sınırı da bulunmaktadır.

Doğudaki Altay Dağları, güneydoğusundaki Tien Şan - Tanrı Dağları- ve onun uzantıları Jongar Alatau ve Saur-Tarbagatay ülkenin en büyük dağlarını oluşturmaktadır. İrtiş, Esil, Jayık, İli, Sırderya, Tobıl, Sarısu ülkenin en büyük nehirleridir. İri ufacaklı ve çoğuş yaz aylarında kuruyan 7.000'den fazla akarsu bulunmaktadır. İrtiş, Esil ve Tobıl nehirleri Obi havzasına dahil olup Kuzey Buz Denizine, diğşerleri ise ülke içindeki göllere dökülmektedir.

İrtiş, Esil ve Jayık'ta gemi taşımacılığı yapılmaktadır. Ülkede irili ufacaklı 48 bin göl bulunmaktadır. Hazar, Aral, Balkaş, Alagöl, Zaysan, Tengiz, Sıleti gölleri ülkenin belli başlı büyük gölleridir. Ülkenin güneybatısında bulunan Aral Gölü suyunun çekilmesi nedeni ile küçölmektedir. Göllerin önemli bir kısmı çok tuzlu olduğundan tuz üretimi yapılmaktadır. Balkaş ve Zeysan ise önemli tatlı su gölleridir. İrtiş'de iki, İle ve Sırderya'da birer olmak üzere ülkenin dört büyük barajı vardır.

Ülkede tam anlamıyla karasal iklim hakimdir. Bu nedenle çok soğuk kışlar ve çok sıcak yazlar yaşanmaktadır. Kuraklık süresi ve sıcaklık farkları büyüktür. Yazın ortalama hava sıcaklığı kuzey bölgelerinde 20°C, güney bölgelerinde ise 30°C'dir. Kışın ortalama hava sıcaklığı ise kuzey bölgelerinde -20 ila -22°C, güney bölgelerinde -4 ila -8 °C'dir. Astana'daki ortalama sıcaklıklar kışın -18°C, yazın 20°C'dir. Almatı'daki ortalama sıcaklıklar ise kışın -8°C, yazın 22°C olmaktadır. Yıllık metrekareye düşen yağış miktarı ortalama 250-350 mm³tür.

Kazakistan'da tabii bitki örtüsü kuzeyden güneye gittikçe farklılaşmaktadır. Kuzeydeki küçük orman ve ağaçlıklarla kaplı bozkır sahası güneye inildikçe çöle dönüşmektedir. İrmak boyları ağaçlık ve çalılıktır. Kumluk alanlarda saksavul ağaçları ve çalı türünden ilginler bulunmaktadır. Altay ve Tanrı Dağları ise çam ağaçları ile kaplıdır. Ülkenin en yüksek noktası 6.994 metre yükseklikle Tanrı Dağları'ndaki (Tien-Şan) Han Tengri zirvesidir. En alçak yeri ise -132 metreyle Batı Kazakistan'daki Karakıya Çukuru'dur. Kazakistan'ın %7'sini ormanlar, %4'ünü dağlar, %26'sını ekilebilir alanlar, %23'ünü bozkır, %40'ını da çöl görünömlü topraklar oluşturmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

Parlamente bir cumhuriyet olan Kazakistan Cumhuriyeti, 16 Aralık 1991 tarihinde Sovyetler Birliğı'nden bağımsızlığını kazanmasından bu yana Nursultan Nazarbayev başkanlığında yönetilmektedir. Nazarbayev, 1991 yılında göreve gelmesinin ardından 1999 yılı Ocak ayında yedi yıllığına yeniden Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Nazarbayev, 2005 yılı Aralık ayında gerçekleştirilen en son Cumhurbaşkanlığı seçiminde yeniden Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir. Yönetmel alanlarda Cumhurbaşkanı tarafından yapılan düzenlemeler, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve Bakanlık yenilemeleri ile gerçekleştirilmektedir. Nur Sultan Nazarbayev, ülkede günümüzdeki politik istikrarın ana unsuru konumundadır. Özellikle 1995 yılından itibaren Nazarbayev'in Kazakistan'ın politik yapısı üzerindeki etkisi giderek artmıştır. Bunda, 1995 yılında gerçekleştirilen iki referandum etkili olmuş, söz konusu referandumlar neticesinde 30 Ağustos 1995 tarihinde Cumhurbaşkanı'nın yetkilerini genişleten ülkenin bağımsızlık sonrasındaki ikinci Anayasası kabul edilmiştir. Bu Anayasaya göre Kazakistan Cumhuriyeti demokratik, laik bir hukuk devletidir. 1998 yılı Kasım ayında parlamento Cumhurbaşkanı'nın gücünü artıran bir dizi karar almıştır. Buna göre Cumhurbaşkanlığında azami yaş sınırı ve en fazla iki dönem sınırı kaldırılmış; Cumhurbaşkanlığının bir dönemlik süresi beş yıldan yedi yıla çıkartılmıştır. Cumhurbaşkanına 27 Ekim 2000 tarihinde dokunulmazlık hakkı tanınmıştır. Ülkenin başkentinin Almatı'dan Astana'ya taşınması kararı 1994 yılında Nur Sultan Nazarbayev tarafından alınmış olup, taşınma 10 Aralık 1997'de tamamlanmıştır. Tüm kurumların Almatı'dan Astana'ya taşınması ise 1998 yılında tamamlanmıştır. Taşınma kararı

devlet bütçesini etkilemeye devam etmektedir. 2005 yılında 1995 Anayasasında yapılan değişikliklerle Nur Sultan Nazarbayev'in görev süresi üzerindeki tüm kısıtlar kaldırılmıştır. Nazarbayev'in 2019 yılı Mart ayında istifa etmesinin ardından 9 Haziran 2019 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimini Kasım Cömert Tokayev kazanmış ve 12 Haziran 2019 tarihinde yemin ederek görevine başlamıştır. Yeni Cumhurbaşkanı Tokayev göreve geldikten kısa bir süre sonra başkent Astana'nın adı Nursultan olarak değiştirilmiştir.

Yasama organı parlamento ve senatodur. Kırk yedi üyeli senatonun otuz iki üyesi altı yıllığına seçilmektedir. Geri kalan on beş üye ise Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Parlamento ise yüz yedi üyeden oluşmakta, doksan sekizi seçilmektedir. Geri kalan dokuz koltuk ise ülkedeki etnik azınlıkları temsil eden Kazakistan Halkları Asamblesine ayrılmıştır

Ülke, içinde Almatı'nın da yer aldığı bazı seçilmiş şehirler için ayrı yönetim yapılarına sahip 14 idari bölgeye (eyalet) bölünmüştür. Yerel hükümet bütçesi yerel meclis tarafından onaylanmaktadır. Bölgesel temsilcilerin görev süresi beş yıldır. Bölgesel yönetimin (Akimat-Valilik) idarecisi olan Valiler, Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Bölgesel hükümetlere sınırlı özerklik tanınmıştır. Ancak, Almatı'nın istisnai olarak kapsamlı otoritesi bulunmaktadır.

Ülkedeki Eyaletler: Akmola, Aktöbe, Almatı, Atıray, Batı Kazakistan, Doğu Kazakistan, Güney Kazakistan, Jambul, Karagandı, Kızılorda, Kostanay, Kuzey Kazakistan

Tarihçe

Türk ve Moğol boylarının bir araya gelmesi ile tarih sahnesine çıkan Kazaklar, bugünkü Kazakistan'ın bulunduğu bölgeye 13. yüzyılda göç etmiştir. Kazakların tek bir ulus olarak birleşmeleri uzun zaman almıştır.

Modern Kazakistan'ın tarihi Rusya'nın tarihi ile bağlantılıdır. 1730 yılında üç Kazak aşiretinden birinin dış saldırılardan korunma amacı ile Rus korumasına başvurması Kazakların aşamalı olarak Rus İmparatorluğu güdümü altına girmesi sürecini başlatmıştır. Günümüz Kazakistan toprakları 18. yüzyılda Ruslar tarafından fethedilmiş ve Kazakistan 1936 yılında bir Sovyet Cumhuriyeti olmuştur.

Komünizm genellikle göçebe olan Kazaklara çok ciddi zararlar vermiştir. Sovyet dönemi boyunca Kazak halkı yerleşik hayata geçişe zorlanmıştır. 1930'lu yıllar süresince Kazak nüfusu açlık, göç ve tasfiye nedeni ile 4 milyondan 3 milyona düşmüştür. Stalin dönemi boyunca Kazakistan toprakları istenmeyen etnik grupların sürüldüğü bir yer olmuştur. Bu dönem boyunca Kazakistan topraklarına Rus göçü de önemli ölçüde artmıştır. 1950'ler boyunca ülke hem siyasi açıdan hem de sayısal olarak Rus egemenliği altında kalmıştır. Ancak, Kazaklar Ruslara sadık kalmakla birlikte yerel siyasette ağırlıklarını artırmaya başlamıştır. Bunda özellikle Kazak Komünist Partisi birinci sekreteri Dinmuhamed Kunayev'in rolü olmuştur. Kunayev yönetimi 1986 yılı Aralık ayında Sovyet lider Mihail Gorbaçov tarafından sonlandırılmıştır. Kunayev yerine yozlaşma ile mücadelede uzmanlaşmış Rus Genadi Kolbin göreve getirilmiştir. Kolbin'in göreve getirilmesi ile Rus güdümüne geri dönüşten korkan binlerce Kazak genci Almatı sokaklarında gösteriler yapmış, Sovyet yetkililerin şiddetli engellemeleri ile karşı karşıya kalmıştır.

Kolbin'in yerine 1989 yılında Kazak orijinli Nursultan Nazarbayev atanmıştır. Nazarbayev, geniş Rus azınlığın tepkisi ve ülkenin Rusya'ya ekonomik bağımlılığını göz önünde bulundurarak bağımsızlığa muhalefet etmiştir. Mart 1991'de gerçekleştirilen tartışmalı referandumda halkın büyük çoğunluğunun ülkenin Sovyetler Birliği'nin bir parçası olarak kalmasını tercih ettiği sonucu

çıkmiştir. Ancak 8 Aralık 1991 tarihinde Rusya, Beyaz Rusya ve Ukrayna'nın Bağımsız Devletler Topluluğu'nu oluşturmak üzere SSCB'den kopması Kazakistan'ı gönülsüz de olsa bağımsızlık yönüne itmiştir. Kazakistan, 16 Aralık 1991 tarihinde Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını ilan eden son ülke olmuştur. Kazakistan aynı zamanda BDT ülkeleri içinde kendi yerel dilini resmi dil haline getiren en son ülke olma özelliğine de sahiptir. Nazarbayev Aralık 1991'de yapılan ilk Cumhurbaşkanlığı seçiminde tek aday olmuş ve oyların %95'ini alarak Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Nüfus ve İstihdam

Ülke nüfusunun yaklaşık 18 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Yüzölçümü açısından dünyanın 9., eski Sovyetler Birliği'nin 2. en büyük ülkesidir. Nüfusun çoğunluğu, ülkenin kuzey ve güney doğusunda yaşamaktadır. Ülkenin orta ve batı kısımlarında nüfus seyrek. Ülkede nüfus yoğunluğunun önemli derecede düşük olmasının başlıca nedeni ülkeden dışarıya olan göçlerdir. Doğal nüfus artış hızı, dışarıya olan göçe yetişememektedir. 1989-1999 yılları arasında 1,5 milyon kişi Kazakistan dışına göç etmiştir. Bunların çoğu, Rusya'ya göç eden etnik Ruslardır; etnik Alman nüfusunun da yarısı Almanya'ya gitmiştir. 2000 yılından bu yana gerçekleşen güçlü ekonomik büyüme ülkeden göç eğilimini tersine çevirmiş ve 2004 yılında net göç ilk kez pozitive dönmüştür. Nispeten yüksek doğum oranları ve azınlıkların göçü neticesinde 1920'lerden bu yana ilk defa Kazak nüfus çoğunluğu elde etmiştir. Ülke, son yıllarda Orta Asya'daki fakir komşuları ve Çin'den göç almaktadır. Buna ilave olarak ülkeden Rusya'ya göçte yavaşlama gözlenmektedir.

Göçe rağmen ülkede halen geniş bir Rus azınlık bulunmaktadır. Bağımsızlık sonrasında Ruslar kamudaki önemli görevlerden uzaklaştırılmıştır. Kazaklaştırma Programı kapsamındaki bu uygulama kamuda vasıflı işgücü kaybına neden olmuştur. Günümüzde bu uygulama yumuşatılmıştır.

60 yaş üzeri nüfusun toplam nüfusa oranı düşük düzeydedir. Nüfusun yalnızca yaklaşık % 8,43'ü 65 yaş ve üzerindedir. Ülkedeki fakirlik son yıllarda GSYİH'daki hızlı artış eğilimi ile birlikte önemli ölçüde düşüş göstermiştir.

Nüfusun Yaşlara Göre Dağılımı

0-14 yaş: % 26.13
15-24 yaş: % 12.97
25-54 yaş: % 42.23
55-64 yaş: % 10.25
65 yaş ve üstü: % 8.43

15-24 yaş arası işsizlik oranı:

Toplam: 3.8%
Erkek: 3.6%
Kadın: 4% (2016 tahmini.)

Petrol sektörü ile ivme kazanan ekonomik büyümenin etkileri başta hizmet sektörü olmak üzere diğer sektörlerle de yansımıştır. Hizmet sektörü ülkede en fazla istihdam sağlayan sektör konumundadır. Bununla birlikte uzun vadeli işsizlik verileri özellikle ülkenin kuzeyindeki eski ağır sanayinin yoğunlaştığı bölgelerde yüksektir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Kazakistan, petrol ve doğal gaz rezervleri yönünden zengindir. Ülkenin petrol rezervleri doğal gaz rezervlerine göre daha fazladır. Kazakistan eski Sovyet Cumhuriyetleri içinde Rusya'dan sonra ikinci büyük petrol üreticisidir. Ülke ekonomisi büyük ölçüde petrol ihracatı gelirlerine dayalıdır.

British Petroleum (BP) tarafından yayımlanan Statistical Review of World Energy isimli süreli yayının tahminlerine göre ülkenin toplam petrol rezervi 39,8 milyar varil civarındadır. Bu rakam, toplam dünya rezervinin % 2,9'unu oluşturmaktadır. Ülkenin rezerv seviyesi Hazar Denizi'ndeki yeni bulunan rezervler ile birlikte giderek artış göstermektedir.

Kazakistan'ın doğal gaz rezervi ise dünya toplam rezervinin % 1,0'ünü oluşturmakta olup, toplam 1,8 trilyon metreküpe tekabül etmektedir. Ayrıca, ülke dünya kömür rezervinin de % 3,9'una (33,6 milyar ton) sahiptir. Kazakistan altın rezervleri bakımından da zengin bir ülkedir.

Ülkenin Vasilkovskoye madeninde yaklaşık 370 ton altın rezervi bulunmaktadır. Ayrıca zengin demir filizi, bakır, krom, kurşun, wolfram, tungsten ve çinko yatakları da bulunmaktadır.

Kazakistan, Sovyetler Birliği döneminden kalan iki ciddi çevre problemi ile karşı karşıyadır. Bunlardan birisi, doğu sınırına yakın Semipalatinsk bölgesinin Sovyetler Birliği döneminde nükleer deneme alanı olmasından kaynaklanan radyoaktivite sorunudur. Bölgede kansere yakalanma oranı ortalamanın üzerinde olmamakla birlikte, radyoaktivitenin insan sağlığı ve çevre üzerinde uzun dönem etkileri hala belirsizdir. İkinci bir sorun da, Kazakistan'ın kıyısı olduğu Aral Gölü'nün Siriderya ve Amuderya nehirlerinin Orta Asya'daki pamuk üretimi nedeniyle aşırı kullanımı dolayısıyla kurumakta olmasıdır. Kalan su da böcek ilaçları ve gübre atıkları ile kirlenmekte olduğu için, bölge nüfusu ve tarımsal kullanım açısından çok önemli sorunlar doğmaktadır. Bu sorunlar ülkede balıkçılığın sona ermesine ve su temini zorluklarının yaşanmasına neden olmuştur. Aral Denizi'nin kurutulması, Vozrozhdensky adasının bir yarımada haline gelmesine neden olmuştur. Ancak Sovyet döneminde biyolojik test bölgesi olan adanın, yarımada haline gelmesi ile çeşitli salgın hastalıkların yayılması tehlikesi oluşmuştur.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	181,67	164,79	187,84	198,08	211,42	223,73	236,63	252,13
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar - %)	4,5	-2,6	3,2	4	4,8	3,5	3,5	4,4
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	9,750	8,733	9,828	10,232	10,783	11,266	11,765	12,377
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	5,2	6,8	6,4	5	4,5	4	4	4
Cari Ödemeler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-4	-3,6	-1	-1,5	-1,8	-2,4	-2,8	-2,8
Devletin Genel Net Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	-13,9	-8,9	-4,7	-3,6	-3,1	-2,6	-2,2	-1,8
Toplam Yatırımların GSYİH'ya Oranı (%)	27,5	30,4	28,3	28,8	29,3	29,8	30,2	30,3
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	4,8	5,5	5,2	5	5	5	5	5
Nüfus (milyon)	18,63	18,87	19,11	19,36	19,61	19,86	20,11	20,37

Kaynak: IMF

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Son yıllarda dünya petrol fiyatlarının yüksek seyretmesine bağlı olarak ũlkenin dış ticareti fazlası artmakla birlikte Kazakistan, dış ticaret yapısındaki dengesizlikler nedeni ile zaman zaman dış ticaret açıkları ile karşı karşıya kalabilmektedir. İhracatının önemli kısmını petrol ve ana metaller oluŐturan ũlkenin ihracat gelirleri bu ũrünlerin dünya fiyatlarındaki deėiŐimlerinden önemli ölçüde etkilenmektedir.

Kazak ekonomisi yüksek düzeyde ithalata dayalı bir ekonomidir. ũlkede gerçekleştirilen üretimin büyük çoğunluğu petrol ve doğal gaz sektörlerinde yoėunlaŐmış olup, sermaye ve tüketim mallarında üretim i tüketimi karŐılayacak seviyede değildir. Sermaye ve tüketim malları üreticilerinin çoğunluğu ise fiyat ve kalite bakımından ithal malları ile rekabet edebilir düzeyde değildir. Geniş ve açık sınırlarından ũlkeye çok sayıda ucuz, kaçak mal giriŐi gerçekleŐmektedir. Petrol sektörü yatırımlarındaki ve üretimindeki artış sermaye malları ithalatındaki artışın diğer bir önemli nedenidir.

Yüksek miktardaki kayıt dıŐı ticaret hacmi ithalatın izlediği seyrin takibine yönelik girişimleri güçleŐtirmektedir. Kazakistan'ın Rusya, Kırgızistan ve Özbekistan ile sahip olduğu geniş ve geçiŐi kolay sınırlar kayıt dıŐı sınır ticaretine olanak tanımakta ancak sınır ticaretinin hacmi dış ticaret verilerine yansıtılamamaktadır. Kayıt altına alınamayan ithalatın büyük çoğunluğu gıda dıŐı tüketim malları ve ikinci el arabalardan oluŐmaktadır. İnşaat malzemeleri ithalatı ve doğrudan yabancı yatırımların sermaye malları ithalatı önemli ithalat kalemleridir. Enerji ithalatı –başta Rusya'dan gerçekleştirilen kömür ve elektrik olmak üzere- düşerken, Özbekistan'dan gaz ithalatı artmaktadır.

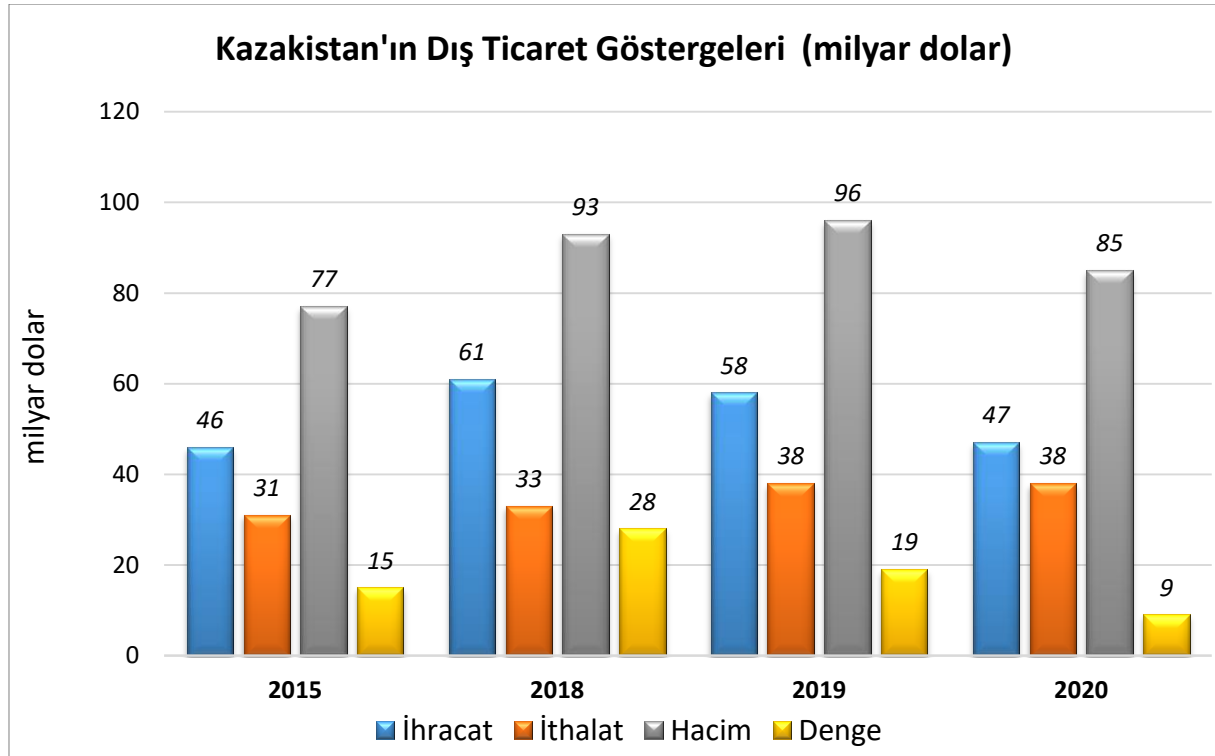
Ticaretin gelişmesini sınırlayan en önemli problem, Kazakistan'ın tamamen kara ile çevrili, denize kıyısı olmayan bir ũlke olmasıdır. Bu nedenle ihracatta ve ithalatta maliyetler çok fazla yükselmektedir. Ayrıca bir diğer sorun da önemli petrol ve gaz ihracatı yollarının ũlkenin dünya enerji piyasasındaki en önemli iki rakibi olan Rusya ve İran üzerinden geçmesidir. ũlkenin denize en yakın limanları Rusya ve Gürcistan'ın Karadeniz'deki kıyılarına yakın limanlardır. Kazak mavnaları Karadeniz'e Rus egemenliğindeki bir su yolu olan Volga-Don kanalından girebilmektedir.

1997 yılına dek Rusya üzerinden petrol geçiŐi konusunda sürekli sorunlar yaŐanması, Kazakistan'ın Azerbaycan ve Türkiye, Çin, Türkmenistan ve İran gibi daha yüksek maliyetli alternatif güzergâhları göz önünde bulundurmasına neden olmuŐtur. Ancak Rusya, 1997 yılından itibaren Kazakistan'ın petrol ihracatını bu ūekilde engellemek yerine, Rus firmalarını Kazak pazarına girmeye teŐvik ederek ve Kazak petrolünün transit geçiŐini kolaylaŐtırarak Kazakistan petrol sektöründeki varlığını artırmaya çalıŐmaktadır. Günümüzde iki ũlke arasında transit geçiŐ konusunda hala küçük sorunlar yaŐanmaktadır.

Kazakistan sahip olduğu üretim yapısı itibarı ile daha ziyade ham madde ve yarı mamul ihracatçısı bir ũlkedir. Petrol ve petrol ũrünleri, demirli metaller, kimyasallar, makineler, hububat, yün, et, kömür ũlkenin başlıca ihraç ũrünleridir. İhracatın yarısından fazlasını petrol ve petrol ũrünleri oluşturmaktadır. Tüketim malları ihracatı çok sınırlı düzeydedir. ũlkenin

başlıca ihraç ürünleri olan petrol, gaz ve maden ihracatın önemli bir kısmını oluşturması, Kazakistan'ın dış ticaret dengesini uluslararası mal fiyatlarındaki değişmelere karşı korunmasız hale getirmektedir.

Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak:Trademap

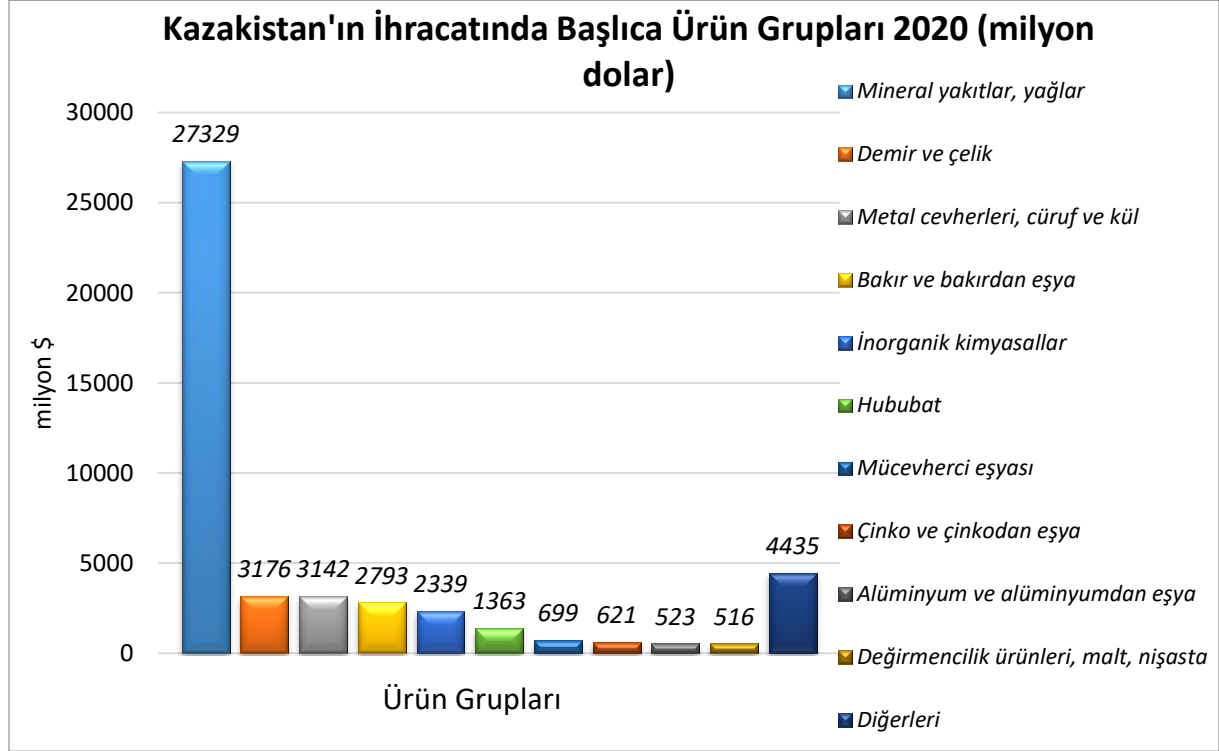
Kazakistan dış ticaretinin yönü eski Sovyetler Birliği ülkeleri dışındaki ülkelere yönelmiştir. Bunda Kazakistan'ın dünyanın önde gelen ülkelerine gerçekleştirdiği petrol ihracatından elde ettiği yüksek gelir önemli rol oynamaktadır.

Kazakistan, 2002 yılı Haziran ayında Rusya ile yılda 15 milyon ton petrolün Atrou-Samara boru hattından ve 2,5 milyon ton petrolün Mahaçkala-Novorossisk boru hattından ihracatını mümkün kılan bir anlaşmaya imza atmıştır. 2002 sonbaharında ise Hazar Boru Hattı Konsorsiyumu (Caspian Pipeline Consortium-CPC) 28 milyon ton olan yıllık kapasitesini 67 milyon tona çıkarmayı planladığını açıklamıştır. Ayrıca 2002 yılında Kazakistan ve Rusya, Kuzey Hazar Denizindeki üç tartışmalı petrol sahasının (Kurmangazi, Khavalinskoye ve Sentralnoye) ortak olarak geliştirilmesi üzerinde anlaşmaya varmıştır.

Kazakistan ve Çin arasında 2004 yılı Mayıs ayında Çine uzanan bir petrol boru hattının inşası üzerinde bir anlaşma imzalanmıştır. 2006 yılı Temmuz ayında işletmeye açılan 962 km uzunluğundaki boru hattı Kazakistan'ın Atasu bölgesinden başlayıp Çinin Alaşankou bölgesinde bitmektedir. Söz konusu boru hattı projesi, Kazakistan tarafından geliştirilen birkaç boru hattı projesinden biri olup, ülkenin petrol ihraç kapasitesini önemli ölçüde artırmış ve ekonomik büyümeye önemli katkı sağlamıştır.

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

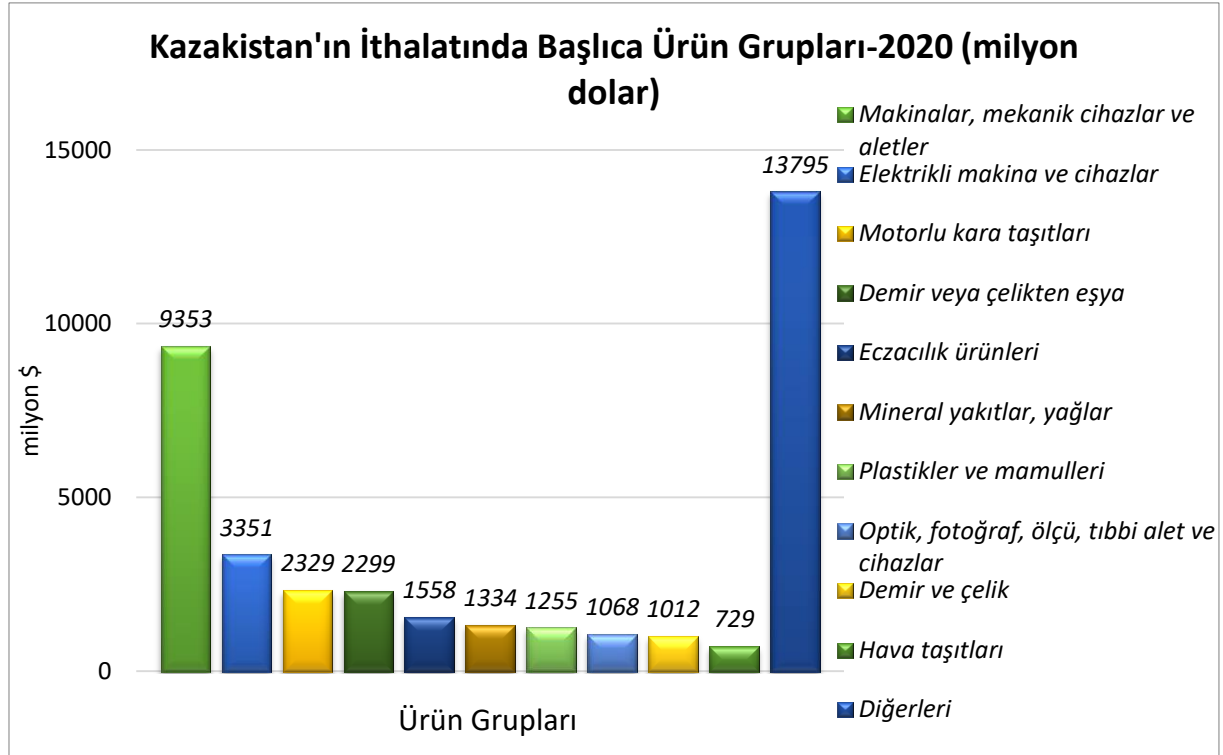
Kaynak: Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Ülkenin ihracatında mineral yakıtlar ve yağlar, demir ve çelik, metal cevherleri, cüruf ve kül, bakır ve bakırdan eşya ve inorganik kimyasallar ülkenin önem arz eden ürün gruplarıdır.

Kazakistan bölgedeki en önemli hububat ihracatçılarından biridir. Buğday, ülkenin ihracatı açısından büyük önem taşımaktadır. Hububat ihracatının çoğunluğu Rusya, İran, Çin ve diğer Orta Asya ülkelerine gerçekleştirilmektedir.

İthalat

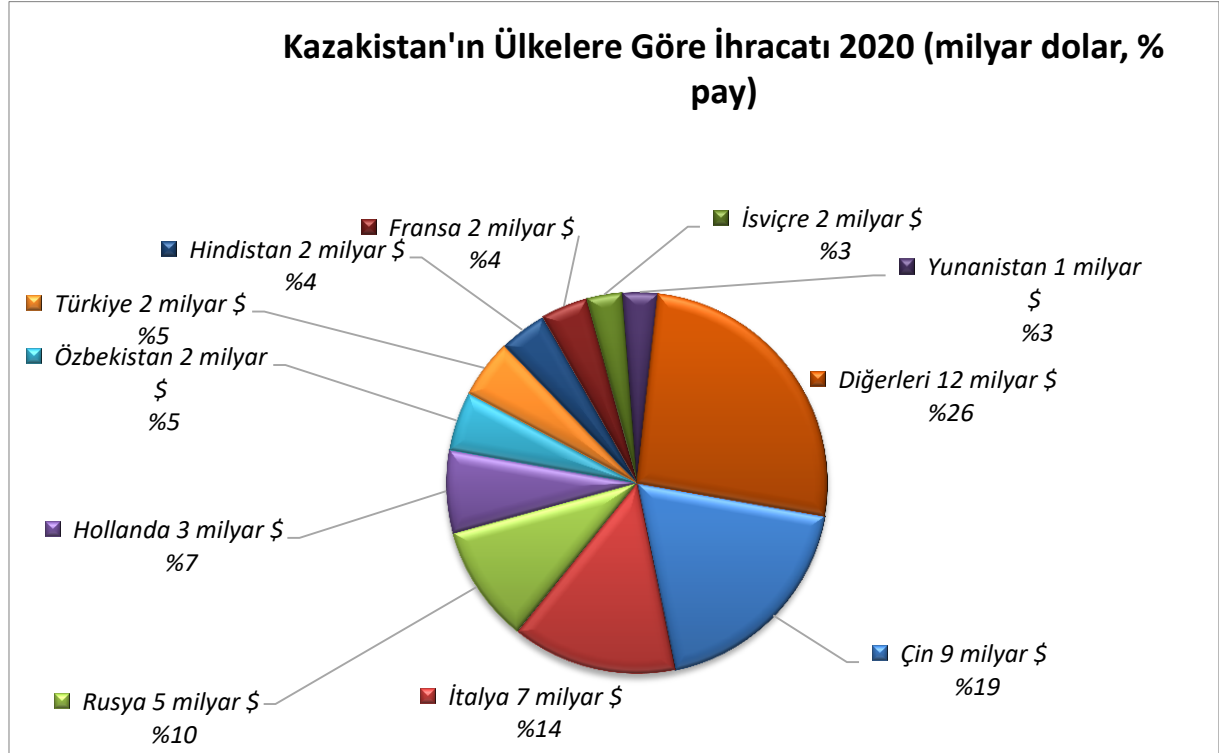
Kaynak: Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Ülkenin ithalatında yatırım ve tüketim malları önemli yer tutmaktadır. Makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, elektrikli makine ve cihazlar, motorlu kara taşıtları, demir veya çelikten eşya, metal ürünler, eczacılık ürünleri, mineral yakıtlar ve yağlar, plastik ve mamulleri, optik malzemeler ülkenin ithalatında önem arz eden ürün gruplarıdır.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

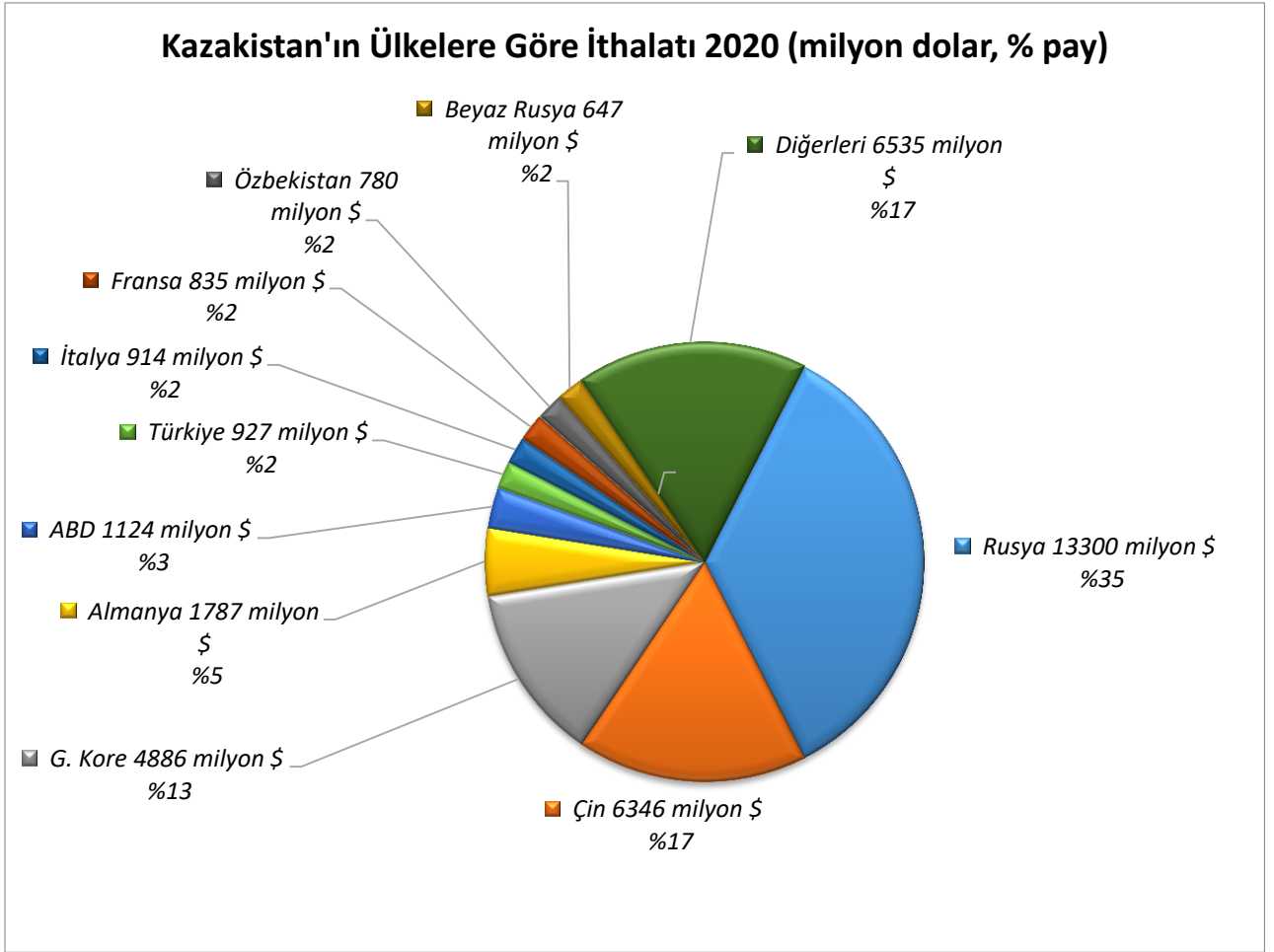

Kaynak:Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

ÇHC 9 milyar dolarlık ithalatı ile Kazakistan'ın ihracatından en fazla pay alan ülkedir. Çin'i, İtalya, Rusya, Hollanda, Özbekistan ve Türkiye takip etmektedir. Türkiye yaklaşık 2 milyar dolarlık ithalatı ile Kazakistan'ın ihracatından % 4 pay almaktadır.

İthalat

Kaynak:Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Rusya, Kazakistan'ın ithalatından en fazla pay alan ülkedir. Bunda iki ülke arasındaki ticareti kolaylaştırıcı uygulamalar ve anlaşmalar rol oynamaktadır. İki ülke arasındaki geçmişten gelen ticari ve siyasi bağlar günümüzde de korunmaktadır. Rusya'yı Çin, G. Kore, Almanya, İtalya, ABD ve Türkiye takip etmektedir. Türkiye 927 milyon dolarlık ihracat ile Kazakistan'ın ithalatından % 2 pay almaktadır.

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Kazakistan, bağımsızlıktan bu yana doğrudan yabancı yatırım çekmekte başarılı olmuştur. Ülke, Orta Asya'daki toplam doğrudan yabancı yatırımların %80'den fazlasını çekmiştir. Doğrudan yabancı yatırım artışı başta Kaşagan yatakları olmak üzere hidrokarbon alanlarındaki gelişmeler sayesinde olmuştur.

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Yıllar İtibarı ile DYY Girişleri

Milyon Dolar

2009	13 242.5
2010	11 550.7
2011	13 973.1
2012	13 337.0
2013	10 321.0
2014	8 489.4
2015	4 056.6
2016	8 511.5
2017	4 669.3
2018	3 756.8
2019	3 118.1

Kaynak: UNCTAD, database (<https://worldinvestmentreport.unctad.org/annex-tables/>)

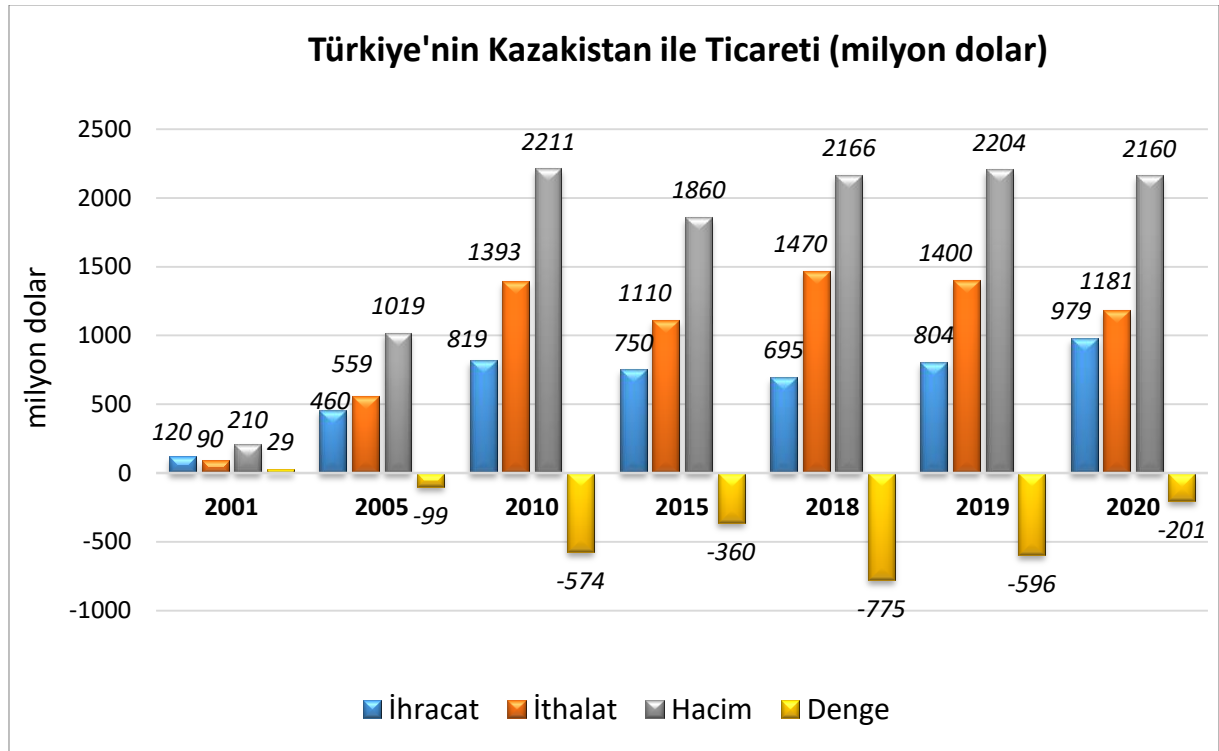
UNCTAD verilerine göre ülke 2009 yılında 13,2 milyar dolar DYY çekerken 10 yıl boyunca ülkeye yapılan yatırımlar azalarak 2019 yılında 3,1 milyar dolar olmuştur.

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

TÜİK verilerine göre, 2020 yılı itibari ile Türkiye 979 milyon dolarlık ihracat ile Kazakistan'ın ithalatından % 2 pay alırken, 2,1 milyar dolarlık ithalatı ile Kazakistan'ın ihracatından % 4 pay almaktadır.

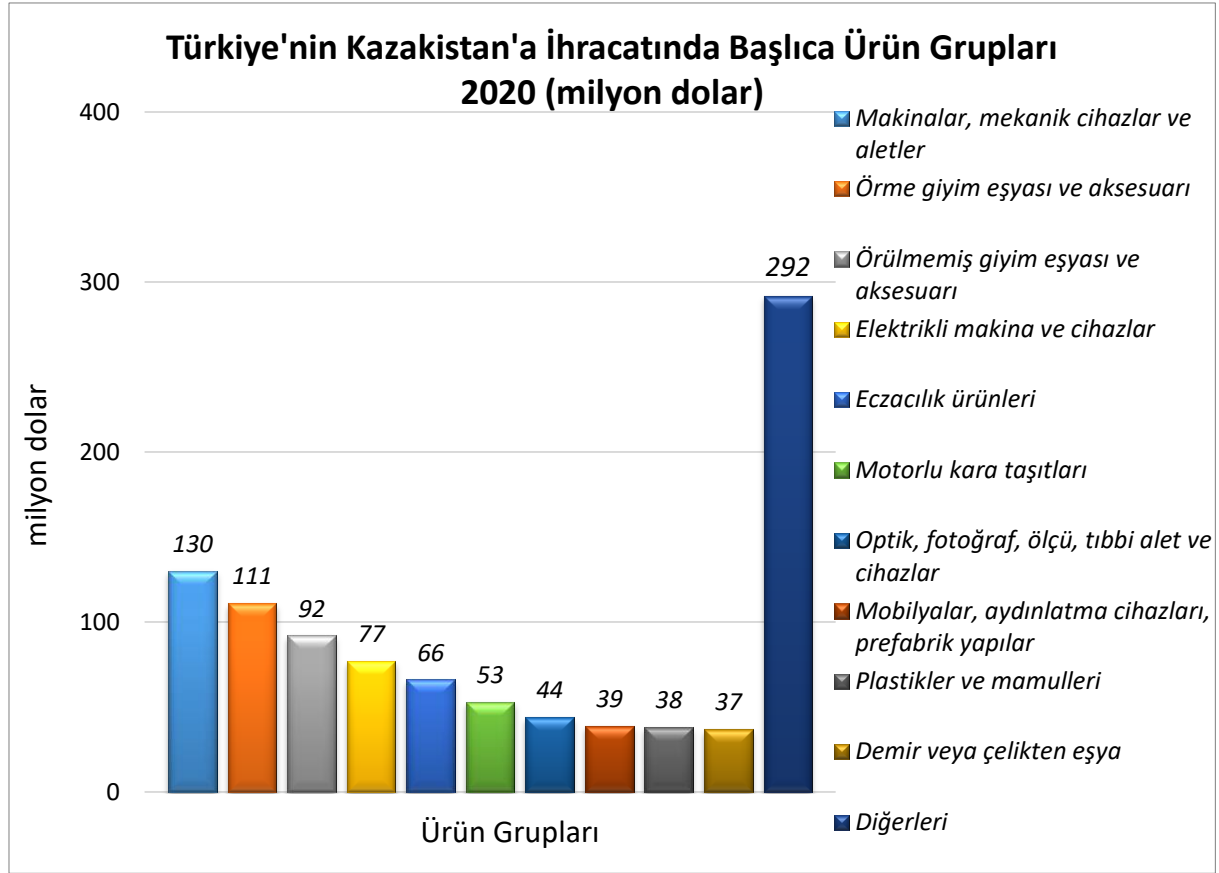
Türkiye-Kazakistan Dış Ticareti

Kaynak:Trademap

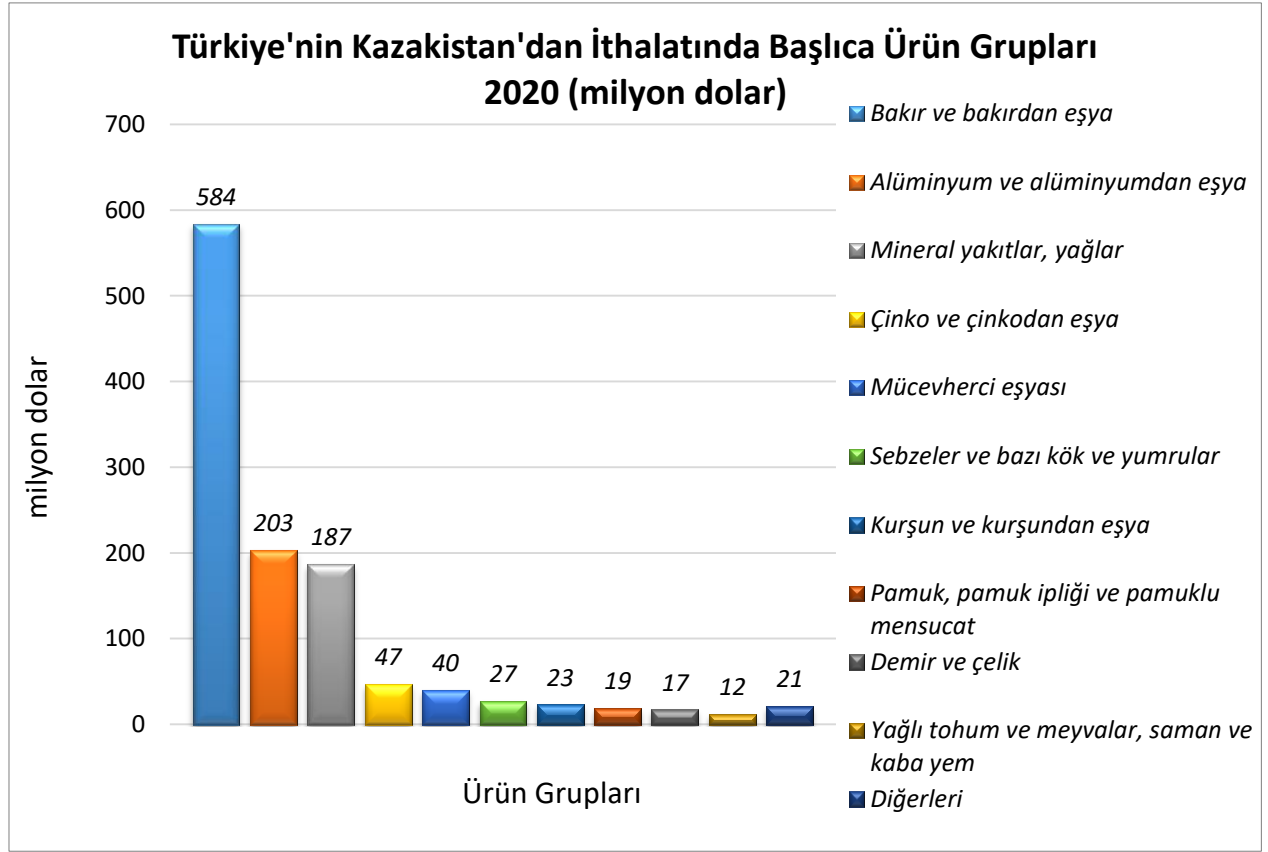
Türkiye'nin Kazakistan'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Türkiye'nin Kazakistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

EKLER:***EK-1: Kazakistan'ın İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)***

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			60 956 233	57 722 942	46 949 697	100	-18,7
1.	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	37 796 202	33 563 062	23 703 746	50,5	-29,4
2.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	2 429 708	2 506 140	2 720 390	5,8	8,5
3.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	3 012 459	3 459 103	2 468 512	5,3	-28,6
4.	2844	Radioaktif kimyasal elementler ve radioaktif izotoplar ve bunların bileşikleri, karışımları, artıkları	1 345 947	1 549 234	1 718 381	3,7	10,9
5.	7202	Ferro alyajlar	2 203 421	1 883 722	1 657 955	3,5	-12
6.	2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	1 185 483	1 153 834	1 462 860	3,1	26,8
7.	1001	Buğday ve mahlut	965 447	1 003 207	1 137 139	2,4	13,4
8.	2616	Kıymetli metal cevherleri ve konsantreleri	16 468	594 947	711 787	1,5	19,6
9.	2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	477 051	664 541	662 988	1,4	-0,2
10.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1 237 200	1 026 991	645 475	1,4	-37,1
11.	7901	İşlenmemiş çinko	279 306	504 544	620 371	1,3	23
12.	7106	Gümüş (altın veya platin yaldızlı gümüş dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	450 177	278 064	613 768	1,3	120,7
13.	1101	Buğday unu	445 998	362 716	489 385	1	34,9
14.	7601	İşlenmemiş alüminyum	574 614	513 319	462 240	1	-10
15.	7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik >= 600 mm)	640 969	417 527	451 544	1	8,1

Kaynak: Trademap

EK-2: Kazakistan'ın İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			32 533 536	38 356 664	38 081 411	100	-0,7
1.	8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	198 789	248 033	1 861 952	4,9	650,7
2.	8414	Hava veya vakum pompaları, hava veya diğer gaz kompresörleri, fanlar, aspiratörü olan havalandırmaya mahsus davlumbazlar	161 194	598 934	1 346 496	3,5	124,8
3.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	876 453	861 141	1 174 586	3,1	36,4
4.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	991 703	927 292	1 019 047	2,7	9,9
5.	8481	Musluk, batarya, vana ve valfler	584 968	818 479	810 035	2,1	-1
6.	8703	Otomobiller	606 105	744 646	771 960	2	3,7
7.	8421	Santrifüjler; sıvıların veya gazların filtre edilmesine veya arıtılmasına mahsus makina ve cihazlar	221 765	672 033	707 463	1,9	5,3
8.	8802	Helikopterler, uçaklar vb; uzay araçları (uydular dahil), uzay araçlarını fırlatıcı araçlar ve yörünge-altı araçları	493 005	625 126	696 488	1,8	11,4
9.	8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	408 856	475 685	696 360	1,8	46,4
10.	8707	Karayolunda kullanılan motorlu taşıtlar için karoseriler (şoför mahalleri dahil)	197 621	290 845	472 668	1,2	62,5
11.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	805 088	422 172	458 335	1,2	8,6
12.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	323 258	391 545	424 138	1,1	8,3
13.	7304	Demir (dökme demir hariç) ve çelikten ince ve kalın borular ve içi boş profiller (dikişsiz)	539 289	552 300	422 633	1,1	-23,5
14.	8419	Isı değişikliği yöntemi ile maddeleri işlemek için cihazlar, elektrikli olmayan şofbenler veya depolu su ısıtıcıları	205 526	744 847	417 915	1,1	-43,9
15.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	391 054	616 812	404 708	1,1	-34,4

Kaynak: Trademap

EK-3: Kazakistan'ın Ülkelere Göre İhracatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019-2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		60 956 233	57 722 942	46 949 697	100	-18,7
1.	Çin	6 272 925	7 823 406	9 004 007	19,2	15,1
2.	İtalya	11 735 376	8 373 767	6 644 707	14,2	-20,6
3.	Rusya	5 162 087	5 602 532	4 899 450	10,4	-12,5
4.	Hollanda	6 189 723	4 393 199	3 148 592	6,7	-28,3
5.	Özbekistan	1 643 314	1 981 571	2 133 337	4,5	7,7
6.	Türkiye	1 242 048	2 307 482	2 131 540	4,5	-7,6
7.	Hindistan	954 077	1 572 676	1 992 036	4,2	26,7
8.	Fransa	3 839 346	3 650 384	1 858 532	4	-49,1
9.	İsviçre	2 880 962	2 669 391	1 523 086	3,2	-42,9
10.	Yunanistan	1 217 414	1 359 560	1 401 745	3	3,1
11.	Romanya	1 497 674	1 731 915	1 263 683	2,7	- 27
12.	İspanya	1 862 491	2 165 954	1 215 229	2,6	-43,9
13.	G. Kore	2 975 985	3 079 584	1 003 922	2,1	-67,4
14.	Tacikistan	522 011	652 698	692 966	1,5	6,2
15.	İngiltere	793 926	497 202	687 972	1,5	38,4

Kaynak: Trademap

EK-4: Kazakistan'ın Ülkelere Göre İthalatı (bin dolar)

Sıra	Ülke	2018	2019	2020	Pay (%, 2020)	Değişim (%, 2019-2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		32 533 536	38 356 664	38 081 411	100	-0,7
1.	Rusya	12 392 138	14 065 057	13 300 217	34,9	-5,4
2.	Çin	5 384 154	6 537 806	6 346 496	16,7	-2,9
3.	G. Kore	922 516	3 405 700	4 885 612	12,8	43,5
4.	Almanya	1 642 329	1 422 425	1 786 503	4,7	25,6
5.	ABD	1 302 996	1 343 652	1 123 594	3	-16,4
6.	Türkiye	654 985	817 318	927 377	2,4	13,5
7.	İtalya	1 498 162	1 579 088	914 125	2,4	-42,1
8.	Fransa	661 301	696 626	835 333	2,2	19,9
9.	Özbekistan	844 773	766 372	780 144	2	1,8
10.	Beyaz Rusya	593 213	654 793	646 697	1,7	-1,2
11.	Japonya	497 533	590 116	532 442	1,4	-9,8
12.	Hindistan	242 780	291 506	382 892	1	31,3
13.	İngiltere	466 707	460 694	354 710	0,9	- 23
14.	Ukrayna	388 920	378 723	341 563	0,9	-9,8
15.	Vietnam	288 184	308 650	323 466	0,8	4,8

Kaynak: Trademap

Ek-5: Türkiye'nin Kazakistan'a İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (%, 2019- 2020)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			695 265	804 205	979 208	100	21,8
1.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	5 192	6 838	63 616	6,5	830,3
2.	5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	22 649	25 923	31 100	3,2	20
3.	6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç)	12 670	20 768	30 578	3,1	47,2
4.	6109	Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	15 741	23 743	29 920	3,1	26
5.	6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. eşya (örme)	15 636	25 736	29 682	3	15,3
6.	8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	822	9 144	26 513	2,7	189,9
7.	6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç)	12 303	19 928	24 320	2,5	22
8.	9019	Mekanoterapi, masaj, psikotekni, ozonoterapi, oksijenoterapi, aeroterapi, suni teneffüs, terapik teneffüs vb cihazlar	62	318	21 935	2,2	6797,8
9.	9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	12 675	12 508	16 833	1,7	34,6
10.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatta kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	9 247	13 742	16 473	1,7	19,9
11.	8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar, ortam ısıtıcıları, saç ve el kurutucuları, ütüler, rezistanlar	10 414	10 117	15 709	1,6	55,3
12.	8479	Kendine özgü bir fonksiyonu olan diğer makinalar ve mekanik cihazlar	4 622	4 276	13 846	1,4	223,8
13.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	17 641	29 399	13 568	1,4	-53,8
14.	6104	Kadın ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, etek, pantolon, tulum ve şort (örme)(yüzme kıyafeti hariç)	4 908	8 061	13 121	1,3	62,8
15.	8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme, tasnif, ayırma, yıkama, kırma, öğütme, yoğurma, kalıplama vb. Makinaları	14 102	22 884	12 721	1,3	-44,4

Kaynak: Trademap

Ek-6: Türkiye'nin Kazakistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2018	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (% 2019-2020)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			1 470 257	1 399 904	1 180 546	100	-15,7
1.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	756 739	778 295	583 436	49,4	-25
2.	7601	İşlenmemiş alüminyum	109 475	193 845	203 165	17,2	4,8
3.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	246 365	190 316	145 063	12,3	-23,8
4.	7901	İşlenmemiş çinko	138 925	34 990	46 960	4	34,2
5.	2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	0	201	42 213	3,6	20901,5
6.	713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	37 471	37 366	27 042	2,3	-27,6
7.	7106	Gümüş (altın veya platin yaldızlı gümüş dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	5 999	0	26 535	2,2	0
8.	7801	İşlenmemiş kurşun	38 716	15 959	23 387	2	46,5
9.	5201	Pamuk (karde edilmemiş veya penyelenmemiş)	732	8 308	17 594	1,5	111,8
10.	7202	Ferro alyajlar	1 977	1 289	15 318	1,3	1088,4
11.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	1 149	35 956	13 483	1,1	-62,5
12.	2902	Siklik hidrokarbonlar	0	33 608	8 637	0,7	-74,3
13.	1001	Buğday ve mahlut	82 603	48 672	6 629	0,6	-86,4
14.	1204	Keten tohumu	291	871	5 241	0,4	501,7
15.	1205	Rep veya kolza tohumları	0	0	3 317	0,3	0

Kaynak: Trademap